

SİYASİ ANALİZ

Burkina Faso'da Askeri Darbe

H.27 Cumade's Sâni 1443 / M.30 Ocak 2022

Hizb-ut Tahrir

Burkina Faso'da Askeri Darbe

24 Ocak 2022'de Burkina Faso'da ordu, yönetime el koyduğunu, Cumhurbaşkanı Roch Kabore'nin devrildiğini, anayasanın askıya alındığını, hükümet ve parlamentonun feshedildiğini ve sınırların ikinci bir emre kadar kapatıldığını duyurdu. "Kurtuluş ve Restorasyon için Yurtsever Hareket (MPSR)" adını veren bir grup adına Yüzbaşı Kader Ouedraogo, Yarbay Paul Henri Sandaogo Damiba tarafından imzalanan darbe bildirisini devlet televizyonunda okudu. Açıklamada, "makul bir zaman içerisinde anayasal düzene dönecekleri vaadinde bulundu." Ancak süre belirtmedi. Bu darbenin arkasında kim var? Ülkedeki uluslararası çatışmayla bir ilgisi var mı?

Cevabı netleştirmek için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- Eski adı Yukarı Volta olan Burkina Faso, bir İslam ülkesidir. Zira halkının yüzde 60'ından fazlası Müslümandır. Altın üretiminde Afrika'nın dördüncü ülkesidir. Topraklarında bakır, çinko vb. birçok maden var. Burkina Faso'yu işgal eden ve 1896'dan beri sömüren Fransızlar, ülkeyi sözde Fransız Birliği'ne (Fransız Uluslar Topluluğu) ilhak ettiler. 1960'taki göstermelik bağımsızlığına rağmen Fransa, ülkede uydu bir rejim ve ordu kurdu. Ülkede, bölgedeki nüfuzunu korumak için kullandığı özel kuvvetlere ait bir askeri üssü var. Fransa, Batı ve Orta Afrika'daki etkisini sürdürmek için Burkina Faso'yu G5 Sahel Grubu'na üye yaptı. Avro cinsinden değerlendirilen sözde CFA frangı aracılığıyla Burkina Faso ekonomisini Fransa'ya angaje etti. CFA frangına bağlı ülkelerin paraları, Fransa Merkez Bankası'nda yatıyor. Fransa, ekonomisini desteklemek için bu paraları istediği gibi kullanıyor. Bütün bunlar, kolonyal yöntemlerdir. Sömürgecinin ülke üzerindeki hegemonyasını korur ve zenginliklerini yağmalamasını sağlar. Buna rağmen Amerika, sömürgecilikten kurtuluş ve sol fikirler, sözde yardımlar, IMF kredileri, tarafgir reçeteleri, sivil toplum kuruluşları, politikacılar ve orduyla temas sayesinde Burkina Faso'ya sızmaya çalıştı. Son zamanlarda Burkina Faso'daki etkisini genişletmek için terörle mücadele bahanesini kullanmaya ve silahlı İslami gruplara karşı ülkedeki askeri üslerden yararlanmaya başladı

2- ABD, Burkina Faso ve komşu ülkelere ilgi gösterdi. Bu yüzden şiddet eylemleri ve silahlı İslami grupların saldırılarıyla mücadele bahanesiyle 2020'de Sahel Kuşağı bölgesine özel temsilci atadı. ABD Dışişleri Bakanlığı, Sahel ülkelerinde özellikle Burkina Faso, Mali ve Nijer arasındaki üç sınır bölgesinde durumun kötüleşmeye başladığını ve dolayısıyla bölge için özel bir temsilci atanması gerektirdiğini duyurdu. Fransa, 2012'de Mali'de etkisine karşı gerçekleşen darbenin ardından silahlı İslami gruplarla mücadele bahanesiyle 2013'ten beri bölgeye yeniden müdahalede bulunuyor. Geçen yılın sonlarında Burkina Faso'da ülkedeki varlığına ve Batı Afrika'ya müdahalesine karşı düzenlenen protestolarda, Fransız ordusunun ülkeden ayrılması istendi. Yani Burkina Faso'da Fransız varlığına karşı bir hareketlenme söz konusu. Bütün bunlar, Batı ve Orta Afrika'da olduğu gibi Burkina Faso'da da Amerika-Fransa çatışmasının varlığını doğruluyor. Amerika ve Fransa arasındaki çatışma, Batı ve Orta Afrika'da da devam ediyor. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Elysee Sarayı'nda 2022'nin ilk yarısında AB Dönem Başkanlığı'nı devralacak Fransa'nın önceliklerine adanan basın toplantısında farklı bir biçimde bu çatışmaya atıfta bulundu. Gazetecilerin sorularını yanıtlayan Macron "İki kıta arasındaki ilişkiler biraz yorgun... Afrika ile ekonomik ve finansal yeni bir anlaşma formüle edilmeli... Dolayısıyla bu bağlamda Avrupa, uluslararası forumlarda Afrika ile ortak bir strateji savunmalı... Sağlık eğitimi ve iklim açısından bir gündem yaratmalı..." ifadelerini kullandı. (09.12.2022 AFP) Macron, Avrupa Birliği dönem başkanlığı devir teslim töreninde 19 Ocak 2022'de Strasbourg'daki Avrupa Parlamentosu'nda (AP) yaptığı konuşmada bu açıklamasını yineledi. Konuşmasında Macron, "Afrika kıtasıyla yeni bir ittifak çağrısı yaptı. Önümüzdeki Şubat ayında Brüksel'de AU (Afrika Birliği) ve AB (Avrupa Birliği) arasında bir zirve düzenleneceğini duyurdu." (19.01.2021 France 24) Ülkedeki yatırımlara, yani Avrupalı özellikle Fransız şirketlerin ülkenin zenginliği üzerindeki hegemonyasına ve yağmalanmasına değindi. Sağlık yatırımlarından yani ilaçların dağıtımını için hastalık konusunun

istismarından bahsetti. Ve ülkedeki Fransız etkisini sürdürmek için güvenlik konusuna atıfta bulundu.

3- Güvenlik kaynakları, Cumhurbaşkanı Kabore'nin 23 Ocak 2022 Pazar gününden bu yana bir grup asker tarafından askeri tesislerde alıkonulduğunu bildirdiler. Askerler, genelkurmay başkanı ve istihbarat servisi başkanı üst düzey yetkililerin görevden alınmasını talep ettiler. Üst düzey yetkilileri cihatçılarla savaştırmamakla suçladılar ve bu gruplarla mücadele için ek kaynak talebinde bulundular. Cumhurbaşkanı'nın görevden ayrılmasını ve 2015 yılındaki başarısız darbe girişiminin ardından hapse atılan General Gilbert Diendéré'nin serbest bırakılmasını istediler. Darbe bildirisini okuyan Yüzbaşı Sidsore Kaber Ouedraogo, "Kabore'nin zorluklar karşısında ülkeyi birleştiremediğini açıkladı." (25.01.2022 BBC) Darbe lideri Paul-Henri Sandogo Damiba, Burkina Faso ordusunda kıdemli bir piyade subayıdır. Paris'teki École militaire'den (Askeri Okulu) mezun oldu. Paris'teki Conservatoire national des arts et métiers'den (CNAM) kriminoloji alanında yüksek lisans derecesine ve yönetim, komuta ve strateji alanlarında savunma uzmanı sertifikasına sahiptir. Bu yetiştirme tarzı ve genel olarak Fransa'nın ordusuna egemen olduğu bir ülkede çürük darbe gerekçeleri, Fransa'nın darbeden rahatsızlığı yerine hoşnutluğu... Tüm bunlar, Yarbay Damiba'nın bu darbeyi Fransa'nın desteğiyle gerçekleştirdiğini teyit eder.

4- Darbenin ardından Fransa Cumhurbaşkanı Macron, "Burkina Faso Cumhurbaşkanı Roch Marc Christian Kabore'nin halkı tarafından demokratik şekilde iki kez bu göreve seçildiğini belirtti. Macron, Burkina Faso'da asker tarafından alıkonulan Kabore'nin sağlığına ilişkin, "Dün akşam sağlığının iyi olduğu ve tehdit altında olmadığı bana doğrulandı..." ifadesini kullandı. (25.01.2022 AFP) Bu kurnazca bir açıklama. Açıklamada, darbeyi desteklediği, üzülmediği, cumhurbaşkanının devrilişini ve darbeye maruz kalmasını umursamadığı gibi kanıtlar söz konusu. Sadece "Dün akşam sağlığının iyi olduğu ve tehdit altında olmadığı bana doğrulandı" dedi. Sanki popüler bir üslupla, "Öldürülmeden önce bedenini kurtarmış olması iyi!" demek ister gibiydi. Fransa'nın Burkina Faso'da muhalifleri öldürdüğü ve yerlerine ajanlarını yerleştirdiği konusu çok iyi biliniyor. Amerikan ajanlığını kamufle etmek için Marksist bir devrimci gibi görünen eski cumhurbaşkanı Thomas Sankara 1987'de Fransa ajanı Blaise Compaore tarafından öldürüldü. Compaore, Fransa'nın pişirdiği askeri darbeye hayatını kaybeden Sankara sonrası iktidara geldi. Amerikan yanlısı subayların darbe yaptığı 2014 yılına kadar iktidarda kaldı. Bir yıl sonra seçimler yapıldı. 2015 yılındaki seçimleri Roche Kabore kazandı. Macron, 2020'de Mali'deki devrimcilere Mali Cumhurbaşkanı İbrahim Boubakar Keita'nın serbest bırakılması, anayasaya saygı duyulması ve iktidara geri dönmesi yönünde çağrıda bulunmasına rağmen Santara'nın serbest bırakılması ve iktidara geri dönmesi yönünde bir çağrıda bulunmadı. Çünkü 2020'de Mali'deki cumhurbaşkanı bir Fransız ajanıydı. O yüzden Macron, serbest bırakılmasını talep etti. Burkina Faso'da ise Kabore'nin serbest bırakılmasını talep etmedi. Bu da Kabore'nin Fransa yanlısı olmadığını gösterir. Fransa adına bir kınama açıklaması yayınlanmamasına rağmen sadece Macron "Her zaman olduğu gibi Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğunun (ECOWAS) yanında olduklarını ve darbeyi kınadıklarını ifade etmiştir." Diğer bir deyişle ECOWACS ülkelerinin yanında olmak ve dalkavukluk yapmak için sadece kınama açıklaması yayımlanmıştır.

5- ABD'nin tutumuna gelince, ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, basın toplantısında, "Cumhurbaşkanı Kabore ve diğer hükümet yetkililerinin derhal serbest bırakılmasına, güvenlik güçlerini de Burkina Faso anayasasına ve sivil liderliğe saygı duymaya çağırıyoruz. Tüm tarafları bu sıkıntılı durumda sükuneti korumaya ve sorunları diyalog yoluyla çözmeye teşvik ediyoruz." dedi. (24.01.2022 AFP) Bu, Amerika'nın darbeden rahatsız olduğunu göstermektedir. Cumhurbaşkanı Kabore'nin serbest bırakılmasını, ülkenin sivil lideri olarak saygı duyulmasını, anayasaya saygı gösterilmesini ve seçilmiş bir cumhurbaşkanı olarak iktidara geri getirilmesini talep etti. Bu, 2014 darbesindeki tutumundan farklıdır. O zaman ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki yaptığı açıklamada, "ABD, Burkina Faso'da ordunun iktidara el koymasını bir darbe olarak tanımlamaya hazır değil. Böylesi bir adım atılması halinde Afrika ülkesine yapılan ABD yardımları kesilebilir." ifadelerini kullanmıştı. (03.11.2014 Reuters) ABD, 2014 darbesini bir darbe olarak nitelendirmemesine

rağmen destekledi. Ancak son darbeye orduya, cumhurbaşkanının derhal serbest bırakılması ve darbelere izin vermeyen, cumhurbaşkanının meşruiyetini teyit eden anayasaya saygı duyulması çağrısında bulundu... ABD Afrika Komutanlığı (AFRICOM) sözcüsü Kelly Cahalan, darbenin ardından 25 Ocak 2022'de e-posta aracılığıyla yaptığı yazılı açıklamada, "Damiba'nın, silahlı çatışma hukuku, sivil kontrol ve insan haklarına saygı konusunda talimat aldığını, iktidarı askeri yolla ele geçirmenin, ABD'nin askeri eğitim ve öğretimiyle bağdaşmayacağını söyledi. ABD Afrika Komutanlığı, Damiba'nın 2010 ve 2020 yılları arasında çok sayıda ABD askeri kursuna ve tatbikatına katıldığını doğruladı. Öyle görünüyor ki Damiba'nın Amerika ile ilişkisi yok ve sanki Fransa'ya sadık kalmış gibi. Bu yüzden olmalı ki Amerika, bu darbeye karşı çıktı.

6- Rusya, Burkina Faso'da olanlara ilgi gösterdi. Rusya Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, "Moskova, Rusya dostu bu Afrika ülkesindeki iç siyasi durumun ciddi şekilde kötüleşmesinden derin endişe duyuyor. Durumla ilgili gelişmeleri yakından takip ediyor ve durumun bir an önce normale döneceğine inanıyor..." ifadelerine yer verildi. (24.01.2022 Rusya Dışişleri Bakanlığı sitesi) Rusya'nın bu ilgisi, Rusya'yı Batının etki alanına müdahaleye iten bir unsurun olduğuna dikkat çekiyor. Görünen o ki Amerika, Suriye'de olduğu gibi etkisini sürdürmek için Rusya'yı Orta Doğu'da kullandığı gibi Afrika'da kullanıyor. Ajanı Beşşar Esed rejimini korumak için 2015'te Rusya'nın Suriye'ye müdahalesine yeşil ışık yakmıştı. Libya'da olduğu gibi nüfuzunu genişletmek için de Rusya'yı kullanıyor. Ajanı Hafter'den, Rusya ile temasa geçip Avrupa'ya karşı destek almasını istedi. Kısa süre önce Mali'deki ajanlarına, Fransız etkisi karşısında Rusya'dan destek istemeleri talimatını verdi. Bunun üzerine Rusya, Rus paramiliter Wagner Grubu'nu Mali'ye gönderdi. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Konseyi'nde politika uzmanı Andrew Lebovich, "Avrupa'nın, özellikle Fransa'nın Sahel'deki cihatçı grupları dizginlemede karşılaştığı zorluklar, Rusya'ya özellikle Mali'de güvenlik işbirliğini genişletme fırsatı sundu." dedi. (26.01.2022 haber25.com) Bununla birlikte Burkina Faso'da Rus etkisinin konsolidasyonu çok uzak. Burkina Faso'da Fransa ile Rusya arasında bir çatışma söz konusu değil. İsmi vermek istemeyen üst düzey bir Fransız askeri yetkili şunları söyledi: "Yarbay Damiba'nın Moskova'da değil, Paris'te eğitim almış olması gerçeği, Fransa'nın Burkina Faso ordusuyla on yıllardır devam eden işbirliğini sürdürmenin ve milli güvenlik konularını tartışmanın bir yolunu bulabileceği anlamına geliyor. (Fakat) Rusların yararlanabileceği bir boşluk yaratmamak için daha aktif olmalıyız..." (26.01.2022 haber25.com)

7- Ama Burkina Faso ile Batı ve Orta Afrika'da asıl çatışma, Amerika ile Fransa arasında... Yukarıda da belirttiğimiz gibi Burkina Faso'da Amerika ile Fransa arasında darbeler ve karşı darbeler revaçta. Sadece bu da değil, çatışma bundan daha geniş. Amerika ile eski sömürgeciler İngiltere ve Fransa arasındaki çatışma Afrika genelini kasıp kavurmakta. İngiltere ve Fransa, eski kolonilerinde hayatta kalmak ve her türlü yollarla bu sömürgeciliği sürdürmek için canhıraş çalışıyor. Sömürgeci ülkeler, bir ülkeyi doğrudan işgal edemezlerse, siyasi, askeri, ekonomik, kültürel, medya ve diğer hayati ve etkili alanlardaki ajanlar aracılığıyla etki yaratmak için çalışırlar. Bu kimseler, ülke için daha tehlikelidir, işgal ordularından çok daha tehlikelidirler. Çünkü işgalci sadece bu kimseler üzerine yoğunlaşır. Arkalarına saklanır, bunlar aracılığıyla çıkarlarını sağlar ve bir siper gibi kendisiyle savaşılmasını engeller.

هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُوهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ "Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) çevriliyorlar!" [Münafikun 4] Darbe yönteminin, nüfuzu genişletmenin ve başkalarının etkisini kovmanın en kolay yolu olduğu besbelli. Zira satın alınması çok kolay, satılık ucuz kimseler her zaman söz konusu. Bu kimseler, halkları ve ülkeleri pahasına bile olsa, iktidara ulaşmak ve makam elde etmek için şu ya da bu sömürgeciyle işbirliği yapmaya hazırlar. Bu güçlerden bağımsız başka bir yol bilmezler. İktidara ulaşmak ve iktidarda kalmak için daima dış destek ararlar. İçlerinde, dış güçlerden uzak ülkenin nasıl yönetileceğini ve kalkındırılacağını bilen ideolojik veya doktrinsel siyasi figürler olmadığı gibi bağımsız düşünce ve irade zihniyetine sahip kimseler de yok. Bugün Müslüman ülkelerin baş belası, bu kukla yöneticilerdir. "Koltuğu", ülke ve halklarının üstünde görürler! Tüm aygıtlarıyla sömürgeci etkisini ülkelerinden söküp atmak, İslami hayatı yeniden başlatmak ve ümmeti aslına döndürmek için dürüst ve samimi bir çalışma yapmak,

Müslümanların görevidir. Nitekim El Aziz ve El Hâkim olan Allah, Muhkem Kitabında şöyle buyurdu:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ **“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah’a inanırsınız.”**

[Ali İmran 110]

H.27 Cumade’s Sâni 1443

M.30 Ocak 2022